

**METALL QOTISHMALARINING KORROZIYAGA
CHIDAMLILIGINI OSHIRISH**

D.J.Xujakulova., E.Nasriddinov

Buxoro davlat-texnika universiteti

Mashinasozlikda podshipniklar, tishli uzatmalar, nasos korpuslari, armatura va boshqalar. Ko'pgina qismlar, shu jumladan ehtiyot qismlar, past korroziya, aniqlik, faol muhitda engillik kabi ish sharoitlarining maxsus talablariga muvofiq turli xil rangli metallarning qotishmalaridan tayyorlanadi. va hokazo. U asosan mis, alyuminiy va magniy qotishmalaridan tayyorlanadi. Barcha mis qotishmalari ikkita katta guruhga bo'linadi: bronza guruhi va guruch guruhi. Mis va qalay qotishmasi bronza deb ataladi. Quyma korxonalarida ishlatiladigan bronzalar ham ikki guruhga bo'linadi; Bular qalay bronza guruhi va qalay bronza guruhidir. Qalay qimmatli metall bo'lganligi uchun qalay bronzadagi qalay uni himoya qilish va qotishma xossalarini kerakli tomonga o'zgartirish uchun qisman yoki to'liq Zn, Pb, P, Ni, Al, Si va boshqa elementlarga aylanadi.[11]

Rangli metallurgiya og'ir sanoatning tarmoqlaridan biridir. U foydali qazilma konlarini qazib olish, rudalarni boyitish, rangli, nodir va qimmatbaho metallarni ishlab chiqarish va qayta ishlash, ularning qotishmalarini tayyorlashda faoliyat yuritadi. Rangli metallurgiya sanoatida prokat, presslangan mahsulotlar, qattiq qotishmalar, metall kukunlari, rangli, nodir va qimmatbaho metallarning turli tuzlari va birikmalari, kimyoviy moddalar, elektrod mahsulotlari va boshqalar. ishlab chiqariladi. Rangli metallurgiya sanoati mahsulotlaridan mamlakat iqtisodiyotining barcha tarmoqlarida foydalaniladi. Respublikada rangli, nodir va qimmatbaho metallar (mis, qo'rg'oshin, rux, volfram, molibden, kumush, oltin, simob kabi) konlari topilgan; Qoramozor mis-qo'rg'oshin-rux koni (1926), Obirahmat, Burchmulla, Oq tuz boyitish korxonalari (1942), To'ytepa mineral boyitish zavodi (1949), Takob, Ingichka, Qo'ytosh, Anchor R. m. konlar

(1941-45 yillar). Ingichka, Qo'ytosh, Ugom, Qalmoqqir, Navoiy, Angren (ko'mir) konlarida volfram, molibden, qalay aralash holda uchraydi.[18] 1954 yilda qo'rg'oshin va Oltinto'pgan konlari (1953—55) negizida Angren qo'rg'oshin-pirit rux boyitish kombinati, Qalmoqqir mis, molibden, pirit rudalari konlari va ularni boyitish zavodlari, mis eritish zavodi va zavodlar ochildi (1953-55). 1954 va 1962). O'zbekistonning o'tga chidamli va issiqqa chidamli metallar majmuasida yirik o'lchamdagi molibden va volfram prokati va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarish rejalashtirilgan. Rangli metall qotishmalari ham to'rt guruhga bo'linadi.

1. Og'ir metallar guruhiga mis, nikel, qo'rg'oshin, qalay, kadmiy, kobalt, mishyak, surma, vismut, simob (5-13,6 g/sm³) kiradi;
2. Yengil metallar guruhiga alyuminiy, magniy, titan, natriy, berilliy, litiy, bariy, kaltsiy, stronsiy va kaliy (0,53-5 g/sm³) kiradi.
3. Birlamchi metallar guruhiga oltin, kumush, platina, osmiy, iridiy, rodiy, ruteniy va palladiy kiradi;
4. Nodir metallar guruhiga volfram, molibden, tantal, niobiy, tsirkoniy, dispers metallar (taliy, galiy, germaniy, indiy, reniy, gafniy, rubidiy, seziy), nodir yer metallari (lantan va lantanidlar), radioaktiv metallar (poloniy, radiy, aktiniy, toriy, uran va transuran metallari) kiradi.

Marganes ruda koni ichida cho'kindi oksidli va karbonatli ruda koni diqqatga sazovor (Ukrainadagi Nikopol, Gruziyadagi Chiaturi konlari). Sanoat ahamiyatiga ega bo'lgan xrom konlari magmatik konlar hisoblanadi. Titan rudalari asosli va ishqorli otqindi jinslar bilan bog'liq. Vanadiy rudalari vanadiyli titano-magnetit va cho'kindi vanadiy hamda vanadiyli, minerallardan qazib olinadi.

Metall oddiy moddalar bo'lib, yuqori elektr o'tkazuvchanligi, issiqlik o'tkazuvchanligi, manfiy haroratli elektr o'tkazuvchanlik koeffitsienti, elektromagnit to'liqlarni yaxshi aks ettirish va normal sharoitda plastiklik kabi noyob xususiyatlarga ega.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Ли П. и др. Сравнение поведения малоцикловой усталости двух материалов на основе никеля. монокристаллический суперсплавы // Межд. Дж. Усталость. 2014. Том. 63.
2. Сеньков ОН и др. Микроструктура и свойства при комнатной температуре высоко- энтропийный сплав TaNbHfZrTi // J. Alloys Compd. 2011. Том. 509.